

Sociologie 2015-2016

Dr. Křížová, dr. Štastná, dr. Janečková,
mgr. Klvačová
prijmeni@etf.cuni.cz

Konzultace 4 x 4

15.12	Úvod do studia, podmínky, zkouška, zápočet, studijní materiály	Křížová
15.12	Základní sociologické směry a přístupy. Čeští a českoslovenští sociologové. Auguste Comte. Klíčové pojmy sociologie. Sociální status, role, role set, konflikt rolí, skupiny (primární, skřížováundární, referenční, formální, neformální), sociální instituce. Pojmy manifestní a latentní funkce, eu- a dysfunkce. 1031-zima 2015- učební materiály pouze pro kombinované studium Comte 1031-zima 2015 UM	Křížová
15.12	Moderní společnost jako hlavní pole zájmu. Modernizace a vývoj k postmoderní společnosti 1031-zima 2015- učební materiály pouze pro kombinované studium	Křížová
15.12	Sociální struktura. Pojem třída a vrstva. Střední třída. Mobilita. 1031-zima 2015- učební materiály pouze pro kombinované studium	Křížová
5.1.	Klasikové sociologie. Myšlenky zakladatelů sociologie a jejich odkaz: Marx, Spencer, Durkheim, Masaryk, Weber, Pareto 1031-zima 2015- UM	Šťastná
5.1.	Postmoderní, riziková společnost, globalizace a její souvislosti. Teorie globalizace 1031-zima 2015- UM	Šťastná
5.1.	Problematika gender. Role ženy, genderové stereotypy a nerovnosti. Skleněný strop. 1031-zima 2015- UM	Šťastná
5.1.	Sociální vyloučení a chudoba. Nová chudoba. Pracující chudoba. Kultura chudoby. Specifické skupiny vyloučených. Práce a zaměstnání. 2 prezentace 1032- léto 2015 -UM	Šťastná
12.1	Média a sociologie. 1032- léto 2015 -UM	Klvačová
12.1	Kultura (Masová společnost a masová kultura, Kulturní stereotyp. Etnické menšiny a problémy sociálního soužití. 1032- léto 2015 -UM	Klvačová
12.1	Migrace a integrace. Současná problematika soužití s migranty ve společnosti 1032- léto 2015 -UM	Klvačová
19.1	Sociální deviace. Normy, hodnoty, sociální kontrola, konformita, "pozitivní" deviace, "patologie" konformity, společenská agrese, společenské a kulturní mechanismy ventilace agrese, "obětní beránek". Teorie sociální deviace, pojetí normality. 1031-zima 20145- UM	Janečková
19.1	Rodina Vývoj rodiny, její funkce a změny v moderní společnosti, netradiční formy soužití, rodičovství, vývojové fáze rodiny, rozvodovost, single rodičovství, pečující rodina, koncept „péče“ jako „práce z lásky“. 1031-zima 2015- učební materiály pouze pro kombinované studium	Janečková
19.1	Sociologie zdraví a nemoci. 1032- léto 2015 -UM	Janečková
19.1	Stárnutí a stáří v moderní společnosti. Ageismus. Staří lidé jako cizinci ve vlastní společnosti. 1032- léto 2015 -UM	Janečková

16 hodin kontaktní výuky

Rozsáhlé samostudium je nezbytné

Způsob zakončení:

- 1) Písemný test z látky za oba semestry (70%)
- 2) písemné zpracování 1 sociologické publikace na 1 A4 – budete psát na místě, spolu s testem)
- 3) Písemný esej na jedno téma z 15 předložených v sylabu- rozsah 2 strany, 3600 znaků bez mezer- přineste VYTIŠTĚNÉ SSEBOU na test
- 4) Povinné je přečtení 1 učebnice sociologie- o té nebudete podávat písemnou zprávu

Esej

- **Není rozsáhlý, proto text musí být**
 - hutný a obsažný
 - koncísni (vnitřně jednotný) a uspořádaný
 - jazykově správný
 - opřen o minimálně 1 **odbornou publikaci**, konkrétní odkaz či citaci, se kterou v textu pracujete, na niž odkazujete apod.- dávejte přednost tiskem publikovaným textům, nestačí odkaz na webovou stránku nejistého původu a kvality dat
 - V textu musí být zřejmý sociologický obsah a **jazyk**, tedy v textu musí být obsaženy určité sociologické výrazy a koncepty. Text musí mít charakter odborného sdělení.

Učebnice a odkazy například

<http://neoluxor.cz/vyhledavani/?query=sociologie>

Mucha, J.: Texty ze sociologie, Nakladatelství 999, 2001

Jandourek, J: Úvod do sociologie. Portál, 2003.

Giddens, A. Sociologie. Praha, Argo, 1999.

Reichel, J. Kapitoly ze systematické sociologie. Eurolex Bohemia 2004

Petrusek, M. Společnosti pozdní doby. Slon, 2004

L. Urban: Sociologie trochu jinak. Grada, 2011.

Havlík, M. Úvod do sociologie, Karolinum, Praha. ISBN 9788024613857

Sekot, A.: Sociologie v kostce. Paido, Brno, 2002. ISBN80-7315-126-X

Osborne, van Loon: Sociologie, Portál 2002

A další učebnice podle Vašeho výběru

<http://cs.wikipedia.org>,

<http://www.cvvm.cas.cz> (slovníček pojmů),

<http://www.socioweb.cz> (teorie pro všechny

sociologie.czweb.org

Sociologická publikace- povinná četba a písemná zpráva na místě

Např. Bauman, Zygmunt: Tekutá modernita nebo

Bauman, Zygmunt: Myslet sociologicky, Úvahy o postmoderní době, Svoboda, Umění života, Tekutá láska

Bělohradský, V.: Společnost nevolnosti.

Fromm, Erich: Útěk od svobody

Beck, Ulrich.: Riziková společnost

Berger, P. Dobrodružství náhodného sociologa - Jak vysvětlit svět, a přitom nenudit. Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013

Berger, P. Pozvání do sociologie

Giddens, A.: Důsledky modernity nebo Globalizace

Možný, Ivo: Sociologie rodiny nebo Proč tak snadno

Keller, J. Nedomyšlená společnost

Konopásek, Zdeněk: Otevřená minulost, Karolinum, 1999

Křížová E. Proměny lékařské profese z pohledu sociologie, SLON, Praha, 2006.

Dabrymple T.: Život na dně-světový názor, který vytváří spodinu společnosti

Rabušic: Kde ty všechny děti jsou?

Ritzer, G.: Mcdonaldizace společnosti

Petrusek: Společnosti pozdní doby Slon 2006

Machonin P. Česká společnost a sociologické poznání, 2005

Emanuel Pecka: Sociologie politiky. Grada 2010

Keller, J.: Teď když máme, co jsme chtěli

Keller, J. Vzestup a pád středních vrstev

Keller, J. Tři sociální světy

Keller, J.: Posvácení bezdomovců. Úvod do sociologie domova. SLON, 2013

Keller J.: Sociologie středních vrstev Slon 2012

Keller, J. Nejistota a důvěra aneb k čemu je modernitě dobrá tradice

Šanderová, J., Šmídová, O. Sociální konstrukce nerovností, SLON, 2009

Radim Marada: Etnická různorodost a občanská jednota

Nedbálková K.: Spoutaná rozkoš

Goffman: Stigma

Jacyno Małgorzata: Kultura individualismu

Růžička, V. Squaty a jejich revoluční tendence

Schirmacher S: Spiknutí Metuzalémů

Hamplová D: Děti na psí knížku

Genep, A. van, Přejchodové rituály. Systematické studium rituálů,

Mills, Ch.W.: Sociologická imaginace

Fujda, M. Lužný, D. Oddaní Kršny. Hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd - Hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd, ZČU 2011

Václavík, D. Náboženství a moderní česká společnost Grada 2009, SLON

- Co je posláním sociologie?

Základní otázky:

- Za jakých okolností, jak a proč udržují lidé společnost takovou, jakou je, a podporují společenský řád? Obnovují ji v každodenních interakcích?
 - Za jakých okolností, jak a proč přestanou lidé společnost obnovovat, protestují a žádají změnu?
- Otázky spolupráce, udržování a obnovování ale i proměně a konfliktu ve společnosti, ot. moci, manipulace, legitimacy, ovládání, apod. na všech úrovních společenského života

sociologie má mnoho teoretických
východisek a směrů

**Strukturálně funkcionalistická
(konsenzuální)**

Konfliktualistická

**Sociálně konstruktivistická a
interpretativní:**

Sociologie neomarxistická, biografická, dramaturgická, fenomenologická apod.

Strukturální funkcionalismus: Talcott Parsons

Na společnost je třeba nahlížet jako na víceméně stabilní, neustále se vyvažující celek, **sociální systém**, který je složen z prvků, subsystémů a vzájemných funkčních vztahů mezi nimi a k celku.

Svémi funkcemi se subsystémy udržují v rovnováze a pozvolna se proměňují, vždy v návaznosti na druhé segmenty

Tyto funkce mohou být pozitivní nebo negativní, (tj. mohou přispívat k udržení stability a rovnováhy nebo je mohou narušovat), zamýšlené nebo nezamýšlené

Každý sociální systém se snaží **minimalizovat změny** prostřednictvím adjustace a kontroly a směřuje ke stavu **dynamické sociální rovnováhy**

Této rovnováhy je dosahováno plněním funkcí, činností subsystémů a tím, že se jednotlivci **podřizují hodnotovému systému** dobrovolně nebo formou nátlaku

Hodnotový systém (kulturní vzorce) je pro integraci systému rozhodující

Změny probíhají graduálně, nikoliv revolucí.

Společnost jako konflikt, kritická sociologie- Marx, Dahrendorf, Coser

Ve společnosti je konflikt všudypřítomný a přirozený

Základem společenského života je boj, konflikt, soupeření o nedostatkové statky- moc, zdroje, pozice, suroviny...

Konflikt je také pozitivním, neboť je zdrojem změny
Konflikt je zdrojem změny, je nevyhnutelný, vždy nastává mezi držiteli moci, kteří mají zájem na zachování státu quo, a těmi, kdo chtějí daný stav zvrátit, protože jim nevyhovuje

V rámci soupeření se vyvíjejí ideologie pro zdůvodnění obhajoby nebo boje za změnu

Základní přístup: od (mocenských) struktur k jedinci

Interpretativní, konstrukcionistická

(biografická, narativní, fenomenologická, interpretativní)

To, co společnost udržuje, je **každodenní interakce** jejích členů podle významů, které jim připisují
sociální realita je obnovována a udržována ve vzájemných interpretacích, má intersubjektívni ráz

Koncept přirozeného světa, všednosti

Jedinec je aktivní, spoluutváří sociální realitu, svět, který nás obklopuje, je závislý na našem přístupu k němu- podle toho se různě jeví

neexistuje jedna sociální realita, ale pluralita sociálních zkušeností, důraz na subjektivitu v přiřadování významů vnějším podnětům

Zájem o mikrosociální témata- OD JEDINCE KE STRUKTUŘE

Např. Anselm Strauss, Erving Goffman, Peter Berger, Alfred Schutz, Zdeněk Konopásek, Olina Šmídová

Příklad: zdravotnický systém- transplantace, umírání, umělé oplodnění atd.

Ale co spojuje všechny?

Kladení otázek, **zpochybňujících samozřejmost** a „**normálnost**“ sociálních procesů a odkrývajících jejich pozadí s cílem zlepšit ho a emancipovat člověka

Udržování a změna sociálního řádu

Proč jsou věci tak jak jsou? Čí jsou pravidla, která jsou vyhlášena? Kdo je formuluje a pro koho? Zmocňování se světa prostřednictvím jazyka a symbolů

Společnost a jedinec

Pro sociologii je typické, že připisuje **primární význam společnosti** (rodině, škole, komunitě, státu, pracovišti...) jako jedinci nadřazené, primární realitě

Ale i když zdůrazňuje sociální determinaci a vliv strukturálních podmínek (příležitostí, možností), **nechápe jedince jako pasivního, ale aktivního spolutvořitele socio-kulturní reality**

Nicméně identifikuje zdroje a mechanismy ovládnutí a manipulace (např. reklama, ideologie, rituál)

Sociologická imaginace- CH.W.Mills

obecný druh uvažování, který usiluje o pochopení osobních problémů ve vztahu k celé povaze společnosti

metoda poznání, která propojí subjektivní individualitu se sociálním prostředím (osobní limity a společenská determinace).

Dívat se na život zblízka i z nadhledu, vidět strukturu a determinaci stejně jako volbu a akt

pochopení osobního života skrze život veřejný, Millsovými slovy, *provázat biografii s historií.*

schopnost přecházet plynule od intimních záležitostí jedince k velkým problémům současných společností.

kulturní a politická úloha sociologie, kterou není možno plně ignorovat- kritičnost a angažovanost.

pomáhat lidem ve složitém světě nejistých společenských a ekonomických vztahů-univerzálním nástrojem lepšího pochopení vlastního života a osobních možností.

Sociální problém

- Podstatné a nežádoucí rozpory mezi tím, co ve společnosti existuje, a mezi tím, co by v ní, podle přání funkčně významné části takové společnosti vážně (spíše než ve fantazii) mělo být (Merton).

funkce sociologie

pro pastorační a sociální práci

Problémy chudoby, vyloučení, marginalizace, znevýhodnění, vyhoření, krize

Bezdomovectví

Vztah jedince a společnosti (meze svobody a nároků společnosti, pokud vůbec existují)

Jak integrovat a současně nenutit a nemanipulovat? **Obrat od paternalismu ke zplnomocnění**

Problematika konfliktu, nedostatečné socializace, sociální anomie, rebelství,

Česká (československá) sociologie

Významná tradice (Masaryk, Beneš, Bláha)

Přerušeni po r. 1948 (buržoazní pavěda nahrazena historickým materialismem)

Oživení v 60. letech

(Machonin, P. a kol.: Československá společnost, 1969)

Opětovné narušení či deformace v období normalizace

Rozvoj po r. 1989- vědecká sociologie (Sociologický ústav-vybraná témata)

ve službách komerce-výzkumy spotřebního chování, případně volební chování

Významní soudobí čeští sociologové

Jan Keller

Miroslav Petrusek

Jiřina Šiklová

Jiří Večerník

Václav Bělohradský

Tomáš Halík

(Stanislav Komárek-není sociolog, ale sociologizuje)

Jako obor ale sociologie málo veřejně vystupuje a vstupuje do veřejných debat

Málo přispívá k formulaci problémů a návrhů řešení

Klíčový pojem - společnost

Člověk mimo společnost je abstrakce

Společnost druhých je pro nás životně důležitá, často nás chrání nebo je nám prospěšná s ohledem na uspokojení našich potřeb, ale **vždy nás limituje...**

Neustálé napětí mezi individualitou a společenským charakterem osobnosti, ale podstata lidství je sociální

Pro sociology je koncept společnosti primární, jakoby jedince předcházející

Pojmy

Tradiční společnost

vznik sociologie

Moderní společnost

pozdně moderní, radikálně moderní,
postmoderní společnost, reflexivní
modernita (cca od 70. let 20. století)

Vznik sociologie 1838

modernizace

nová sociální realita, již nelze
vysvětlit tradičními teoriemi

Modernizace

Industrializace

Urbanizace

Emancipace

Racionalizace, odkouzlení světa a společnosti

Sekularizace

Auguste Comte 1798-1857

1838 Kurz pozitivní filosofie- věda o společnosti

Pozitivismus-vědecké „náboženství“

sg je specifická věda s vlastním předmětem i metodami a není redukovatelná na jiné obory- analogie mezi biologickými a sociálními procesy existují, **ALE ROZDÍLY JSOU ZÁSADNÍ**

Matematika, Astronomie, Fyzika, Chemie, Biologie a **SOCIOLOGIE**
jako královna věd

Pokrok a pořádek

Společnost je sdružení svobodných a rovných lidí.

Ale potřebuje **řád**- kdo a co jej bude v nových podmínkách zajišťovat ?

Autorita elity-intelektuálních vůdců

Láska, náboženství, umění- význam emocí

Lidé budou uspokojeni v nové společnosti- věděním a výchovou se dosáhne dokonalé jednoty, materiální potřeby budou saturovány a lidé se budou věnovat umění, Naroste volný čas.

Ne práce, ale umělecké vyjádření je nejvlastnější lidské podstatě, umění přináší nejvíce radosti a štěstí

Člověk má vůči společnosti povinnosti (proti liberalismu)

Altruismus vítězí nad egoismem

Klíčové pojmy sociologie

- Společnost, spol. změna, modernizace
- kultura, civilizace, enkulturace, masová kultura
- Socializace, sociální osobnost, role,
- Konformita, kulturní vzorce, rituály, normy, hodnoty, symboly, deviace, stereotypy (auto- a heterostereotypy)
- Skupina (formální, neformální, vlastní/cizí, primární, referenční...), instituce, organizace
- Sociální vrstva, status, prestiž, mobilita, třída
 - Status připsaný (věk, pohlaví, rodinný původ..)
 - Status získaný (vlastní rodina, majetek, profese, vzdělání)
- Autorita, dominance, moc, manipulace, kooperace, konflikt
- Sociální hnutí
- sociální anomie a další

Proměny společnosti

Tradiční

- Náboženství, církev
- Tradice, zvyky, víra, spasení
- Církev, pán
- Závislost na přírodě
- Vesnice-zemědělství
- Skupina má přednost
- Stabilita (nízká mobilita)
- hierarchie

Moderní

- Právo, zákon, sekularizace
- Věda, POKROK, technika, práce
- Organizace, byrokracie, instituce, STÁT, národ- ÚŘAD
- Nadvláda nad přírodou
- **Město**
- Průmysl-produkce-TOVÁRNA
- Emancipace
- Změna, inovace,
- Demokracie, spravedlnost

kde má společnost hranice?- jsou velmi pohyblivé

Musíte umět popsat podstatu rozdílu mezi tradiční a moderní společností

Postmoderní společnost

radikálně moderní, pozdně moderní, druhá modernita
postindustriální, postmaterialistická, reflexivní m.

Do krajnosti dovedená MODERNIZACE -Hodnotově nejednotná-
roztržštěná

Bez jednoznačně převládajícího a sjednocujícího kulturního
modelu – občanská, demokratická, z podstaty věci **pluralitní**

Krajně nestabilní a proměnlivá, „tekutá“

Tržní - Společnost permanentní, akcelerované změny,
permanentního pohybu, permanentního dohledu, stát neplní
své funkce- „jedinec si může za vše sám“ (individualizace)

Riziková (bezpečnostní, ekologická, sociální)

Bez hranic (globální, multikulturní)

Nejistá z hlediska „pokroku“, paradoxní (svoboda ve
všudypřítomném dohledu a ztrátě soukromí), hybridní

Postmoderní společnost

- Radikálně dovršila procesy započaté v moderně
- Jistoty moderní společnosti jsou neudržitelné
- Nová rizika
- Ztratila názorovou shodu –
 - je svou podstatou pluralitní, heterogenní, diverzifikovaná, multikulturní
- Je v procesu akcelerované změny
 - má nepevný charakter
- Stále víc v ní rozhoduje trh a technologie
- Je globální vesnicí – vzájemně propojený svět pomocí informačních médií vzbuzuje pocit susedství, blízkosti, intimity

Riziková společnost

- 1986 Ulrich Beck: Riskgesellschaft
- Modernizace vytvořila rizika ekologická, bezpečnostní a sociální, jež není schopna zvládnout- Demonopolizace vědy
- Princip efektivity a užitečnosti vedou k dehumanizaci
- Všeobecná nejistota - jsme **ještě** na cestě pokroku?
- Co je vyšší a co je nižší z hlediska kvality a vývoje?
- Kdo jsem?-identitární krize

globalizace

- Celoplanetární proces související s prosazováním volného trhu (liberalizací) jako obecného principu hospodářského a sociálního života a působením informačních technologií
 - Odstraňování hranic v ekonomické oblasti vede i k politické liberalizaci
 - Propojování ekonomik a kultur, srůstání a „zmenšování světa“
 - **Volný pohyb kapitálu** – umožňuje přesun podnikání bez ohledu na hranice států
 - Volný přesun osob, zboží, **informací (internet)**
- Nadnárodní korporace ovlivňují utváření ekonomické politiky na nadnárodní i národní úrovni
- Globalizace je spojená s digitálními technologiemi a hodnotově s **„amerikanizací“** – snaha čelit europeanizací
 - Konkurence a snaha minimalizovat náklady je důležitější než ochrana národních ekonomik
- Kumulace bohatství v užší skupině osob a **neviditelné globální elitě**
- Ekonomika-politika-kultura-společnost-morálka (liberalizace)
- Jedná se o **novou ekonomickou skutečnost, kdy každý soutěží s každým.**
- **Globalizace nejen spojuje, ale i rozděljuje**

Globalizace:

- Primárně celoplanetární liberalizace ekonomiky cca od 70-80. let min. století
- Na ekonomické změny navazují změny sociální a kulturní
 - **World music**= hudba, která hudebně či literárně vychází z libovolné etnické tradice, kterou ovšem necituje doslovně, ale doplňuje ji o prvky jiných žánrů, popř. ji přenáší do jiných sociálních nebo kulturních souvislostí
- Neseno rétorikou volného trhu a zprostředkováno digitálními informačními technologiemi
- Rozhodující vliv nadnárodních institucí a korporací
 - Světové centrum obchodu- World Trade Center
 - Mezinárodní měnový fond, Světová banka
 - Globální korporace typu McDonalds, Coca-Cola, Marlboro

Sociální stratifikace

- Sociální struktura
 - strukturovaná nerovnost a hierarchie. pojem třída a vrstva, střední třída, sociální mobilita
- Spíše náboženství
- Samostudium:
 - Hamplová, H. (2010): Česká religiozita – církevní příslušnost a víra ve světle Sčítání lidu a dat ISSP 2008. Naše společnost, 8 (1): 3-8. časopis Centra pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, dostupné online

Nebo
 - Hamplová, H. (2011): Náboženství a pohlaví: Proč jsou ženy zbožnější než muži? *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2011, sv. 47, č. 2: 297–323, dostupné online

Nebo
 - Vávra, M. (2009): **Jak zjišťovat návštěvnost bohoslužeb? Problémy s měřením náboženského fenoménu.** NAŠE SPOLEČNOST 1: 32-39. časopis Centra pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, dostupné online

Sociální struktura

Pojem třída a vrstva, stratifikace

Střední třída

Vyloučené skupiny

Sociální status

Sociální mobilita

Symbols

Sociální struktura/stratifikace

- Společnost je organizovaná- **strukturovaná nerovnost** (podíl na moci, majetek, postavení, prestiž)
 - sociální struktura = uspořádání relativně stálých společenských skupin, které se liší mírou své prestiže, moci, statusu a vědomím určité identity.
 - Otroctví, kasty, stavy, **V moderní společnosti: třídy, vrstvy**
 - Podkladem třídního rozdělení jsou **ekonomické** rozdíly, tedy nerovnost ve vlastnictví hmotných prostředků a schopnosti jimi disponovat a nerovnost politické moci a vlivu
 - Je „možná“ mobilita
- ale
- Rozdíl mezi těmi, kdo žijí z majetku, zaměstnávají a kdo nabízejí na trhu svou práci
 - Třída = velká skupina lidí v obdobné ekonomické situaci, základem jsou majetkové poměry a typ práce.
 - vlastníci majetku - vlastníci pracovní síly
 - rozdílné postavení v dělbě
 - rozdílný podíl na rozdělování vytvořené hodnoty

Nejčastější klasifikace

- **Vyšší třída** (vyšší a nižší): představitelé státní moci a velkého businessu, zaměstnavatelé, bankéři, průmyslníci, špičkoví manažeři, vlastníci-špičkoví odborníci, vědci, střední podnikatelé, obchodníci
- **Střední třída** (vyšší a nižší): bílé límečky, malí podnikatelé, manažeři, svobodná povolání, odborníci - úředníci, větší farmáři, vysoce kvalifikovaní dělníci (modré límečky) a pracovníci služeb
- **Nižší třída** (vyšší a nižší): manuálně pracující, středně kvalifikovaní dělníci, menší farmáři - nekvalifikovaní dělníci a pracovníci služeb, zemědělství dělníci, nezaměstnaní
- **Podtřída**: zcela deklasovaní (dlouhodobě nebo trvale nezaměstnaní/ nezaměstnavatelní, s extrémní mírou celkově pojaté chudoby)

Další klasifikace

- Zaměstnavatelé, OSVČ, zaměstnanci
- Vyšší, vyšší střední, střední, nižší střední, dělnická, nižší
- Nemanuální, manuální pracovníci a zemědělci
 - Nemanuální zahrnuje od vysokých odborníků přes nižší odborníky po rutinní nemanuální pracovníky (úředníci, služby) po drobné vlastníky, živnostníky
 - Manuální zahrnuje technické pracovníky, dělníky

Třídy nebo vrstvy

Pojem třída byl spojen se sociologií 19. a 20. století, je značně ideologicky zabarven a naznačuje protikladnost – dichotomii tříd v termínech „vládnoucí a ovládaní“

později byl nahrazen mírnějším termínem **vrstva** (příjmy, profese, životní styl), ale dnes je oživován

Beck: **Ztráta třídního vědomí = individualizace**, lidé již nejsou pojímáni jako příslušníci třídy, třídní identita není rozhodující

Jedinec stojí s problémy nezaměstnanosti apod. sám a je mu kladena odpovědnost za to, jak se mu třídně daří
„beztrídnost“ sociálních nerovností

Střední třída

Základ stability demokratické společnosti

Široká sociální vrstva lidí s nejméně **středním vzděláním či odbornou kvalifikací**, z řad především duševně pracujících, ale i vysoce kvalifikovaných dělníků- není jednotná, dále se dělí

Nejčastěji zaměstnanci, z oblasti služeb, státní správy, ale i samostatní drobní podnikatelé, farmáři, či příslušníci svobodných povolání

- Dochází k propadu střední třídy nebo dokonce mizí?
- Dochází k polarizaci sociální struktury?
- **Jak poznám, zda patřím do střední třídy?**

Vzdělání-kvalifikace, příjmy, bydlení, nezávislost, habitus

Pojem třída je nadále smysluplný

Stratifikace české společnosti-

Machonin Česká společnost a sociologické poznání, 2005

Vyšší vrstva odborníků, manažerů a podnikatelů - 8,5 %.

10-11%

Malá inkonzistentní skupina nematurantů s vysokými příjmy - 2,3 %

Inkonzistentní seskupení vyšších odborníků s pouze středními příjmy - 5,6 %

Střední vrstva jak samostatně činných, tak odborných zaměstnanců - 24,3 %.

Inkonzistentní seskupení středních odborných zaměstnanců a řadových úředníků, převážně žen, s nízkými platy, které se však v domácnostech mnohdy vyrovnávají na střední materiální úroveň - 16,1 %.

Nižší, spíše kvalifikovaná dělnická vrstva se středními příjmy - 17,8 %.

Nižší, převážně nekvalifikovaná a polokvalifikovaná dělnicko - zemědělská a také hůře placená zaměstnanecká a z malé části i (neúspěšná) živnostenská vrstva - 25,4 %.

Současný pohled na třídní strukturu a problematiku

- Životní podmínky a ekonomická situace dělnické třídy se po 2.sv.v. **výrazně zlepšily**

ALE

- Nerovnosti přetrvávají

NAVÍC

- Zeslabování a ohrožení střední třídy
- Problémy střední třídy – identifikace s vyšší třídou (hodnoty), ale reálně hrozba pádu do nižší (**žádné jistoty**)
- už se tolik nerozlišuje nahoře a dole, ale uvnitř a vně společnosti
 - Exkluze, marginalizace

Status

je sociální postavení člověka v sociální struktuře a hierarchii.

Vyjadřuje **komplexní** charakteristiku pozice na základě indikátorů jako je příjem, vzdělání, rodinný stav, profese a příp. jiné (kultura, rasa).

Status vrozený-připsaný (žena, běloch, Rom)

a

získaný (absolvent VŠ, zdravotník, utečenec, delikvent)

Formální (oficiální, podložený formálními symboly moci a autoritami) = ředitel, rektor, prezident, generál, vedoucí)

Neformální (spontánní, přirozený, z autentických reakcí jedinců) = vůdce party, „hlava rodiny“,

Statusová inkonsistence: nesoulad mezi složkami statusu a mezi vrozeným-připsaným a získaným statusem.

Statusové symboly (tituly, šperky, obleky, výložky)

Mobilita vertikální i horizontální

Sociální a kulturní kapitál

- Habitus
 - soubor potřeb a dovedností, které si jedinec osvojí v procesu socializace
 - Vzhled, zevnějšek, životní styl, jazykové a manuální dovednosti, etiketa, vkus
 - Jedinec se chová podle svého habitusu, který se mu jeví jako přirozený a samozřejmý
- Sociální kapitál
 - Soubor sociálních vztahů, jenž může být využit při uspokojení potřeb na principu důvěry, samozřejmosti a vzájemnosti
- Kulturní kapitál
 - Kulturní statky, obrazy, knihy, habitus, formální vzdělání-diplom, informace, možnosti a šance dosáhnout formálně lepšího vzdělání, zvláště monopolního charakteru
- Symbolický kapitál
 - prestiž, čest, pověst, "kredit", diplom, funkce, ocenění
- Zdroje, participace, důvěra, vzájemnost, samozřejmost

Sociální kapitál

- Individuální (jedinec a malé skupiny disponují těmito zdroji)
- společenský (velké skupiny a celá společnost disponují těmito zdroji)
- Bonding (spojující)-stmelování a propojování stejných se stejnými
 - Udržuje homogenitu, upevňuje identitu, vytváří vzájemnost, skupinovou loajalitu a mobilizuje solidaritu, inkluzi (rodiče postižených dětí, svépomocné skupiny, náboženské komunity)
- Bridging (přemostující)- propojování různých s různými,
 - zahrnuje vzdálenější kontakty se slabšími vazbami, které mají schopnost **překračovat hranice společenských skupin**. Jedná se např. o styky mezi lidmi z různých profesí, z různých etnických či sociálních skupin. Tato forma vazeb spojuje lidi napříč odlišnými sociálními skupinami a vrstvami a vytváří obecnou lidskou vzájemnost i širší identity. Utváří se ve **zkušenostech s cizím**, v opakovaných interakcích rozdílných, sociálně vzdálených lidí. FACEBOOK, sociální sítě.
 - Např. Dobrovolnické projekty, integrace bezdomovců, nezaměstnaných, seniorů...
- Linking (vertikální propojování různých) – např. evropské ženy učí podnikat indické ženy

Habitus

=internalizovaná sociální pozice

Je chování, jednání, prožívání a myšlení světa určitým způsobem spojené s nějakou sociální pozicí

Každý aktér postupně (a většinou „neuvědomovaně“) přijímá, a osvojuje si, způsoby vnímání, myšlení a jednání, která od něj vyžaduje sociální pozice, kterou okupuje.

Hluboce internalizované (sedimentované do mysli i těla) individuální a individualizované (tedy nikoliv kolektivní!) dispozice, člověk se jich nemůže snadno zbavit – jsou vtěleny do jeho/jejího mysli i do jeho/jejího těla, a aktér si je jako určitou „dosavadní zkušenost se světem“ nese již napořád.

Tyto dispozice jsou výsledkem působení objektivních *vnějších* struktur, kterým je příslušný aktér dlouhodobě vystaven. *Zároveň však, prostřednictvím praktického jednání aktéra, vnější svět produkuje .*

Mezi mentálními strukturami (=habitem) a sociálními strukturami tak dle Bourdieuho panuje *genetický, nikoliv pouze analogický vztah.*

Postupem času se aktér se svojí pozicí pomyslně „sžívá“, přičemž časem dochází k většímu či menšímu souladu mezi internalizovanými *dispozicemi a okupovanými pozicemi.*

Dispozice jsou „přenositelné“: jsou sice důsledkem pozice v sociálním prostoru, aktér si je však s sebou pomyslně nosí v podobě mentálních struktur a tělesných schémat i tehdy, když se mu/jí podaří změnit sociální pozici.

Životní styl, vkus, trávení volného času.....

Četba: Michal Růžička, Petr Vašát: ZÁKLADNÍ KONCEPTY PIERRA BOURDIEU: *pole – kapitál – habitus*. ANTROPOWEBZIN 2/2011

konec